

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА**

МАТЕРІАЛИ

ХІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

До 30-річчя Незалежності України

8 жовтня 2021 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОДА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
(МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ)

МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної
конференції, приуроченої до 30-річчя
Незалежності України

8 жовтня 2021 року

МИКОЛАЇВ
2021

УДК 908(477.7)

Науковий редактор: Філатова О. С., д-р філол. наук, професор

**Редакційна колегія: Бобіна О. В., канд. іст. наук, доцент;
Гінкевич О. В., канд. пед. наук, доцент;
Клименко Н. Г., викладач;
Патлайчук О. В., канд. філос. наук, доцент;
Чугуєва І. Є., канд. психол. наук, доцент.**

Миколаївщина і Північне Причорномор'я: історія та сучасність : матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції, приуроченої до 30-річчя Незалежності України. 8 жовтня 2021 року. Миколаїв : НУК ім. адм. Макарова, 2021. 364 с.

У матеріалах XI Всеукраїнської науково-практичної конференції подано аналіз історії та перспектив розвитку Півдня України, розглянуто соціокультурні можливості краю, розвиток галузі психології та медіа, освіти і науки. Конференція приурочена до 30-річчя Незалежності України.

Матеріали конференції стануть у пригоді науковцям, працівникам освітньої сфери та здобувачам освіти.

УДК 908(477.7)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2021

ЗМІСТ

Історія і перспективи розвитку Миколаївщини та Північного Причорномор'я

Березовська Т. В. Історичні студії Миколи Миколайовича Аркаса.....	7
Бобіна О. В. НУК в системі в системі вищої освіти незалежної України і вікові традиції академічної культури.....	12
Булгакова Т. М., Жукова Г. В. Морально-естетичне виховання Миколаївщини у другій половині століття ХХ.....	17
Галунець Н. І. Місцевий економічний розвиток територіальних громад Південного регіону.....	21
Дем'яненко Ю. Н. Григорьев Валентин Иванович – священник и хирург.....	25
Золотухін А. І. Кіммерійський цар Таргітай – засновник давньогрецької культури й скіфської держави!.....	33
Іванова Г. А. З історії діяльності Новобузького освітнього товариства (1908-1920 роки).....	48
Коваль Г. П. Декілька моментів з історії Маріуполя в 1885 році.....	52
Коваль Г. П. Крим: історична мозаїка в січні-березні 1885 року.....	57
Коваль Г. П. Продаж жінок із Одеси в Константинополь в 1885 році.....	62
Крикалова І. В. Утворення Ландауського (Карл-Лібхнєтського) німецького національного району на Миколаївщині у 1925 році.....	66
Ляшенко В. В. Пріоритетні напрями розвитку малого та середнього підприємництва на рівні регіону.....	70
Макушина Г. І. Видатні особистості історії Миколаєва ХІХ – першої чверті ХХ ст. в скульптурній спадщині родини Макушиних.....	74
Матвієнко Л. В. Вплив поліетнічного фактору на реалізацію процесу децентралізації на Миколаївщині.....	78
Мельник М. О. З історії діяльності Миколаївського музичного училища (1935-1941 рр.).....	82
Панченко Г. О. Впровадження принципів електронного урядування як перспективний напрямок розвитку Миколаївського регіону.....	87
Пятницькова І. В. Історія першого споживчого кооперативу Миколаєва.....	91
Савченко В. А. Південь України як фронтір визвольних змагань 1917-1922 рр.	95
Сугацька Н. В. Табори військовополонених на Миколаївщині.....	99
Федоренко М. О. Науково-методичний семінар «Україна і Білорусь: історія і сучасність», сторінки історії.....	103
Харламов М. І. Пожежна команда міста Миколаїв у першій половині 1920-х років.....	109
Циватий В. Г. Інституціональна історія транспортної інфраструктури Миколаївщини і Північного Причорномор'я в системі транспортних зв'язків українських земель: Огюстен де Бетанкур (1758-1824) у публічному просторі комунікативно-культурної пам'яті сьогодення.....	112

Соціокультурний розвиток Миколаївщини та Північного Причорномор'я

Гаврилова О. В. ІТ-квест – інновація в екскурсійній діяльності.....	119
Гончаренко І. В. Перспективи інноваційного розвитку Миколаївської області.....	121
Гончарова О. О. Темпоральність в умовах сучасного інформаційного суспільства.....	125
Гусенко А. А. Судові установи як одна з форм цивільної влади Північного Причорномор'я.....	131
Кивлюк О. П. Інтернет-бідність в умовах smart-суспільства.....	135

Кобиліук О. В. Закриття культових закладів Бірзули в 1920-1930-х роках ХХ ст. на фоні антирелігійної політики СРСР.....	139
Кравчук О. Ю. Роль політичної еліти в процесі розвитку Причорноморського регіону.....	149
Кравчук О. Ю., Гостєва Д. В. Тенденції забезпечення регіональної безпеки Української держави.....	153
Кудлай І. В. Соціокультурний розвиток сьогодення: проблеми та перспективи.....	156
Кузнецова І. В. Роль бібліотеки в соціокультурній діяльності університету.....	158
Назрієва З. Т., Гончарова О. О., Темірбулатов А. Р. Порівняння норм Шаріату та трактування Шаріату в Афганістані в контексті прав жінок.....	163
Ніколайчук Т. О. Послуги вражень як інструмент економіко-екологічного розвитку Миколаївщини: основні теоретичні аспекти.....	170
Патлайчук О. В., Ступак О. П., Худяєв О. В., Матвєєва А. П. Античні філософські вчення на Півдні України (VI-III ст. до Р. Х.).....	174
Піхтар О. А., Ключєва С. В. Розвиток музичного мислення майбутніх диригентів хору в умовах дистанційної освіти (на прикладі Миколаївського філії КНУКіМ).....	180
Побережець Г. С. Переформування екологічної асоціації «Зелений світ» у Народних рух України на Миколаївщині.....	185
Сонечко О. С., Калініченко І. В. Розвиток локального туризму в Миколаївській області.....	189
Чиаурелі О. В. Внесок художника О. М. Корнєєва в історію образотворчого мистецтва Миколаївщини.....	193
Шаповалова І. В. Вплив музейних установ Півдня України на соціокультурний розвиток регіону.....	200
Шпачинський І. Л. Філософія творчості (евристика) як нагальна необхідність сучасності.....	205

Розвиток психологічної думки на Півдні України

Буй Д. В. Сучасні ігрові технології як ефективний психологічний інструмент розвитку soft skills у студентській молоді.....	209
Діанова О. О., Ляшко А. В. Гендерні стереотипи в розумінні сучасної молоді.....	213
Долгополов С. Ю., Калениченко Р. А. Впровадження системи штучного інтелекту для моніторингу та підтримки психологічного здоров'я особистості під час навчального процесу в учбових закладах півдня України.....	217
Коренєва Ю. П. Футурреальний підхід в психології як спосіб саморозвитку особистості та опори на майбутнє.....	221
Коренюк Т. О., Калениченко Р. А. Ланге Микола Миколайович як один з основоположників психологічної думки на півдні України.....	224
Lykhoshvai K. The ability of students of the higher educational institutions to cope with stress during COVID-19.....	227
Ляшко А. В. Архетипічний квадрат Т. Четвінда: аналітичне переосмислення миколаївських фахівців у галузі НЛП.....	231
Мухіна Л. М. Сучасні психологічні школи півдня України.....	234
Отрошко П. О., Калениченко Р. А. Розвиток психологічної думки на півдні України.....	237
Прасол Д. В. Корекційно-розвитковий потенціал музейної педагогіки у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.....	240
Прасол Д. В. Модифікація навчальних програм у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.....	243
Рурик Г. Л. Використання арт-терапевтичних технік у роботі психолога закладу освіти.....	246

Патлайчук О. В.

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Україна, Миколаїв

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Ступак О. П.

старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Україна, Миколаїв

olga.stupak@nuos.edu.ua

Худяєв О. В.

група 5116м

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

Україна, Миколаїв

khudyaev@ukr.net

Матвєєва А. П.

група 2120

Фаховий коледж корабелів

Національного університету кораблебудування

імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

Античні філософські вчення на Півдні України (VI–III ст. до Р.Х.)

Проаналізовано проблему взаємодії античної культури з культурою слов'янських народів. Розглянуто умови проникнення античних філософських вчень на територію Півдня України у VI–III ст. до Р.Х. Охарактеризовано внесок філософів виходців з Північного Причорномор'я до світової філософської думки та показано своєрідність їх філософських вчень.

Ключові слова: Північне Причорномор'я, антична культура, філософська думка, протофілософія

Інтелектуальне життя, протофілософські та філософські пошуки у на теренах Північного Причорномор'я, що було периферією античної цивілізації вивчено та висвітлено в учбовій та науково-популярній літературі ще не достатньо. Хоча проблема взаємодії античної культури з культурою слов'янських народів уже понад півтора століття активно досліджується у різних галузях гуманітарного знання. Зокрема, предметом дискусій залишається зв'язок між античною філософією та становленням вітчизняної філософської думки .

У цій роботі ми розглядаємо умови проникнення античних філософських вчень на територію Півдня України у VI-III ст. до Р.Х, спробуємо охарактеризувати внесок філософів виходців з Північного Причорномор'я до світової філософської думки, показати своєрідність їх філософських вчень. Найбільш відомими та достовірними є Анахарсіс Скіфський (VII-VI ст. до Р.Х), Біон Борисфеніт (III ст. до Р.Х) і Сфер Боспорський (III ст. до Р.Х).

Реконструкція філософських поглядів названих мислителів спирається на свідчення античних авторів: перш за все на твори Геродота та Діогена Лаертського [1,2], та сучасних дослідників П. Золіна, А. Русяєва, М. Скрижинської, В. Шевченка, П. Кралука [3,6,7].

Після першого суспільного поділу праці територія Північного Причорномор'я заселялася кочовими племенами. Скіфи, що з'явилися у VIII ст. до Р.Х., розбили кіммерійців, зайняли вільну еколого-ландшафтну нішу. Століттям пізніше приморську смугу почали колонізувати греки мирним шляхом. Економічні, а відповідно і культурні контакти та дружні міжетнічні відносини сприяли взаємному розвитку обох народів. Власне, залучення регіону до античної цивілізації і були однією з передумов проникнення міфологічних, релігійних і філософських поглядів на терени сучасного Півдня України.

Проникнення філософських ідей античності до цього регіону відбувалося в умовах формування стабільних суспільно-економічних устроїв суспільств скіфського та грецького міст-колоній, поступового етнокультурного синтезу

скіфів і греків-колоністів, нерозривного зв'язку колоній із центрами грецької цивілізації, зокрема з Мілетом – колискою філософії.

У цьому відношенні цікавою є постать скіфського мудреця Анахарсіса, світогляд якого формувався на перетину двох культурних традицій – грецької й скіфської..

Мудрець, інтелектуал-філософ Анахарсіс, який спростував традиційну думку про те, що у варварському середовищі мудрість не розквітає. “По той бік Понту, – дещо тенденційно, але не безпристрасно зазначав Геродот, – не можна назвати жодного освіченого племені, і ми не зустрічаємо у них жодної освіченої людини, окрім скіфа Анахарсіса. Серед племен у припонтійських краях, – ми не можемо назвати жодного, хто уславився своїм розумом, крім скіфської народності й Анахарсіса. Серед усіх відомих нам народів тільки скіфи володіють одним, але зате найважливішим для людського життя мистецтвом” [1, с. 191].

Із лаконічних свідчень античних авторів відомо, що дитячі роки Анахарсіс провів у середовищі відважних земляків-скіфів, серед широких південно-західних степів України. Він, безперечно, продемонстрував неабиякі розумові здібності, що вплинуло на його подальшу долю. На той час у Північному Причорномор'ї продовжують осідати греки, які на родючих землях прадавньої України засновують свої колонії, що через них у Грецію мали надходити хліб, риба, раби... Життя Анахарсіса виявилось тісно пов'язаним з Ольвією, де він, очевидно, часто бував. Звичайно ж, мав місце і вплив на хлопця з боку його матері-еллінки, завдяки якій він знав не тільки скіфську мову, але й грецьку. Можливо саме в юнацькі роки Анахарсіс брав участь у релігійних церемоніях ольвіополітів, які здійснювалися в Гілеї, місцевості напроти коси Дромос Ахіллеса (тепер Тендрівська коса), тобто недалеко від Ольвії. Скіфський цар Гнур направив Анахарсіса на навчання до Греції, щоб той набув знань, необхідних для майбутнього державника. Адже ще Платон свого часу зазначав: “Ні для держави, ні для громадян не буде кінця нещастям, доки володарем держави не стане плем'я філософів” [5, с. 307].

Діоген Лаертський відносив його до семи мудреців, зазначав, що скіф товаришував з багатьма грецькими мудрецькими, зокрема з Соломоном. У пізніший час римлянин Лактанцій відзначав, що Анахарсіс – єдиний «із варварів» визнаний

мудрець. Його вчення дійшло до нас у вигляді оповідань про скіфа та цитування його висловів. Слід зазначити, що для греків Анахарсіс був незвичним мудрецем. Можливо це пояснюється його не еллінським походженням. Чимало його міркувань були неординарними, що посилювало цікавість до них. Усі теми, яких торкався Анахарсіс, не виходять за рамки життєвих, підказаних власним досвідом і подоланих випробуваннями. Подібно до сентенцій інших мудреців він асоціюється в культурній пам'яті еллінів з часом заспокійливого ясного споглядання оточуючого світу та початком пробудження творчих можливостей розуму, що прагнув до вигадки, роздумів, універсалізації думки й перших критичних зауважень [6]. Міркування Анахарсіса, як і його співвітчизників специфічні чіткістю зображення подій, «фактологічністю», відсутністю риторично-ораторських прикрас, властивих промовам греків. Скіфа цікавить передусім суть і значущість дії, її підстави, мета, рішення, спосіб і процес реалізації мети. Результат, що співпадав із рішенням, - прямий і очевидний доказ правдивості й справедливості поглядів і оцінок. Анахарсіса дивувала парадоксальність грецького буття. Наприклад, ринок справив на скіфа сильне враження як «місце, умисно призначене, щоб обдурювати і обкрадати одне одного».

Осмислення Анахарсісом парадоксів античної цивілізації одночасно слугує важливим свідоцтвом особливостей і світоглядно-філософських поглядів давніх степових мешканців античного Північного Причорномор'я. Анахарсіс є одним із попередників кінків і близьких до них стоїків, однак не доходив до цинізму. Задоволення даним природою та малим, відсутність заздрості – важливі риси його світогляду. Принцип задоволення малим добре демонструє лист Анахарсіса до Аннона: «Мені одягом служить скіфських плащ, взуттям – шкіра підосви, ложе – земля, обідом і сніданком – молоко, сир, м'ясо, напоєм – вода...». Багатий – раб достатку, речей і свого способу життя. Слід зазначити, що скіфський мудрець має безумовні заслуги перед світовою філософією. До нас дійшло близько 50 висловлювань, які приписуються стародавньому скіфському філософу Анахарсісу. Це, зокрема, міркування про поведінку людей, людські взаємовідносини, захист власної гідності, про заздрість, значення мови, мореплавство, гімнастику, політику

й суспільний устрій, про вино та шкідливість пияцтва тощо. Анахарсіс також цікавий для нас своєю проповіддю віри й розумного аскетизму.

Біон Борисфеніт (ольвіополіт) у свій час переїхав до Афін вивчати філософію. Характеризують його як майстра на всі руки та умілого софіста, котрий навчав бажаючих знецінювати хоч які філософські вчення. Освоївши вчення платоніків і перипатетиків, Біон схилився в цілому до раціоналізму, висловлюючи переконання у тому, що розуміння настільки перевищує всі інші добродійства, наскільки бачення – інші почуття. Раціоналізм Біона мав етико-евдомінічні засади, поєднувався з вільнодумством, безбожництвом і життєлюбством. У цьому він примикав до епікурейства, був прибічником безтурботного та вільного життя [7].

Особливою прикметою філософських поглядів Біона було те, що проповідь вільного евдемонізму (насолюди) спиралася на ідею «багатої помірковності». Мислитель стверджував, що людина повинна бути багатою, але не стільки, наскільки це дозволяє людині бути вільною. Саме тому він негативно ставився до пожадливісті й заздрощів, які ставлять людину в абсурдне становище [7].

Інший філософ – боспорянин Сфер теж вчився філософії «закордоном». Він був учнем Зенона Китійського та Клеанфа, засновників філософської школи стоїків. Після навчання переїхав до Єгипту працювати під опікою царя Птолемея. Написав Сфер тридцять шість книжок, проте жодна з них до нас не дійшла, хоч назви їх відомі. Судячи за назвами книжок він постає в історії філософії різнобічним мислителем і громадським діячем, був ідейним натхненником аграрної реформи у Спарті в часи правління царя Клеома. Сфер розробляв учення про світ, державу, владу, аналізував проблеми етики і господарювання. Мислителя цікавили проблеми засад світобуття та мислення, пізнавальних здібностей та екзистенційних станів людини. Спеціально досліджував філософ тлумачення суті чуттєвого пізнання, випадковості, пристрастей, логіки, навчання тощо [7].

Висновки.

Отже, філософські вчення мислителів, які походять з Північного Причорномор'я, знаходячись на межі культур, в епіцентрі культурного синтезу були різнобічними та оригінальними. Біля витоків філософської думки та багатого інтелектуального життя стародавньої Еллади поряд із греками стояв мислитель

Анахарсіс Скіфський, який походив з території сучасної України. І хоча Анахарсіс став жертвою конфлікту цивілізацій (еллінської й скіфської), проте його постать засвідчує складність і суперечливість взаємодії і взаємозбагачення культур, діалогу цивілізацій.

Джерела та література

1. Геродот. Історії. Київ, 1993. 576с.
2. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов [Текст] / Лаэртский Диоген. Москва : Мысль, 1979. 620 с.
3. Кралюк П. М. Історія філософії України : підручник. Київ : КНТ, 2015. 652 с.
4. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства. Київ, 1996. 360с.
5. Платон. Сочинения: в 3 т. [Текст] / под общ. ред. А. Ф. Лосева и В. Ф. Асмуса; вступ. ст. А. Ф. Лосева. Москва : Мысль, 1971. Т. 3. Ч. 1. 687 с.
6. Русаєва А.С. Славетний мудрець – скіф Анахарсіс. Київ, 2002. 104с.
7. Шевченко В.І. Філософська думка на терені України до Київської Русі / Філософська і соціологічна думка. 1996. № 5-6. С. 3-15.
8. Фрагменты ранних греческих философов [Текст] / отв. ред. И. Д. Рожанский. Москва : Наука, 1989. Ч. 1. От эпических теокосмогоний до возникновения атомистики. 576 с.

Patlaichuk O. V.

assistant professor lecturer of the department of social and humanitarian
disciplines

National University of Shipbuilding after Admiral Makarov

Ukraine, Mykolaiv

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Stupak O.P.

senior lecturer of the department of social and humanitarian disciplines

National University of Shipbuilding after Admiral Makarov

Ukraine, Mykolaiv

olga.stupak@nuos.edu.ua

Khudyaev O. V.

group 5116m, *National University of Shipbuilding after Admiral Makarov*

Ukraine, Mykolaiv

khudyaev@ukr.net

Matveeva A. P.

group 2120, *Professional College of Shipbuilders of the Admiral Makarov*

National University of Shipbuilding

Ukraine, Mykolaiv

**Ancient philosophical teachings in the South of Ukraine (VI-III centuries are
Nativity of Christ)**

The problem of interaction of ancient culture with the culture of Slavic peoples is analyzed. The conditions of penetration of ancient philosophical teachings into the territory of the South of Ukraine in VI-III centuries are Nativity of Christ. The contribution of philosophers from the Northern Black Sea region to the world philosophical thought is characterized and the originality of their philosophical teachings is shown.

Key words: Northern Black Sea Coast, ancient culture, philosophical thought, protophilosophy

УДК 372.878 : 78.072.2

Піхтар О. А.

кандидат педагогічних наук, доцент

Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія Київського національного

університету культури і мистецтв»

Україна, Миколаїв

e-mail: pihtar@i.ua

Клюєва С. В.

провідний концертмейстер

Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія Київського національного

університету культури і мистецтв»